

DOI: 10.31648/pw.6871

IZABELA ZABIELSKA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9421-7213>

University of Warmia and Mazury in Olsztyn

ROMAN KISIEL

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3282-1378>

University of Warmia and Mazury in Olsztyn

CZY PARTNERSTWO POLSKI I ROSJI JEST PLATFORMĄ KONTAKTÓW I WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ?

Is the partnership of Poland and Russia a platform for contacts and economic cooperation?

ABSTRACT: Partnership creates a basis for relations and connections (including between states, cross-border and interregional), enabling the development of contacts and comprehensive economic and non-economic cooperation. This role is performed in its various forms and on a different basis. The article presents the partnership (including the economic partnership) that is being implemented between Poland and Russia, its scope, stages of development and the existing tariff, non- and par-tariff barriers in trade. The analysis shows that the Polish-Russian partnership is currently selective in nature and is subject to a high degree of uncertainty as a result of political decisions.

KEYWORDS: partnership, economic relations, economic cooperation, Poland-Russia

Wstęp

Partnerstwo (pomiędzy państwami, transgraniczne i międzyregionalne) stanowi ważne narzędzie propagujące i pogłębiające współpracę. Działa także stymulująco na rozwój regionów słabiej rozwiniętych. Nawiązanie kontaktów i podejmowanie kooperacji ponad granicami umożliwi przepływ doświadczeń, dobrych praktyk i wiedzy, wymianę handlową czy realizację wzajemnych projektów. Przyczynia się też do zwiększenia spójności społeczno-gospodarczej współpracujących regionów i rozszerza jej zakres.

W niniejszych rozważaniach partnerstwo jest traktowane – po pierwsze – jako forma aktywności w stosunkach międzynarodowych (a w ich obszarze prowadzenie współpracy gospodarczej i pozagospodarczej) partnerów pochodzących

z różnych państw, którzy wspólnie realizują długoterminowe cele na rzecz określonego regionu; po drugie – jako coś więcej niż sama współpraca. Odnosi się je do jakości stosunków zakładających respektowanie fundamentalnych wartości i zasad politycznych partnera, zbliżanie interesów długofalowych i wysoki poziom wzajemnego zrozumienia oraz zaufania.

Głównym celem rozważań jest identyfikacja partnerstwa Polski i Rosji (a więc i współpracy gospodarczej), dlatego wykorzystano m.in. dane dotyczące: wzajemnych obrotów w handlu zagranicznym, struktury wymiany oraz polsko-rosyjskich inwestycji. Określono także występujące w tych stosunkach bariery para-, poza- i taryfowe. Do analizy i oceny partnerstwa posłużono się danymi wtórnymi z Ministerstwa Cyfryzacji (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej) oraz danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto do określenia postawionego celu wykorzystano analizę źródeł literatury krajowej i zagranicznej odnoszącej się do poruszanego zagadnienia.

1. Istota partnerstwa pomiędzy państwami – od kontaktów po współpracę

Partnerstwo stwarza podłoże dla relacji i powiązań (m.in. pomiędzy państwami, transgranicznych i międzyregionalnych), umożliwiając rozwój wszechstronnej wymiany gospodarczej i pozagospodarczej (Zabielska 2020, 569-583). Inicjuje kontakty ponad granicami i prowadzi do wzrostu zaufania między sąsiadami – partnerami oraz uświadamia wspólne interesy (Greta/Lewandowski 2008, 224). Za miarę jakości realizowanego partnerstwa można uznać m.in. aktywność w jego inicjowaniu, częstotliwość i charakter kontaktów, a także trwałość więzi pomiędzy członkami – partnerami. Powyższe czynniki różnicują również partnerstwo ze względu na jego złożoność, na co wpływają m.in. powiązania i kreatorzy współpracy realizowanej w jego ramach.

Rozpatrując zatem całokształt stosunków łączących partnerów oraz występujące relacje między nimi, warto zwrócić uwagę na ich różnorodność zdeterminowaną wielością czynników. Powiązania między stronami można więc podzielić na pewne grupy zróżnicowane pod względem przejawów, procedur czy warunków generowania (Szromnik 2006, 6):

- formalne i nieformalne;
- ekonomiczne i pozaekonomiczne;
- handlowe i pozahandlowe;
- indywidualne i instytucjonalne;
- bieżące i historyczne;
- jednorazowe i wielokrotne;

- zaplanowane i spontaniczne;
- stałe i przypadkowe.

Powyższe typy odzwierciedlają złożoność problemu analiz, porównań i mechanizmów kształtowania. Dlatego niezbędna jest ich identyfikacja, by podejmować świadome i celowe działania, które budują więzi łączące partnerów i prowadzą do równoczesnego zrealizowania celów obu stron. Owe działania mogą występować w następujących po sobie formach (Zabielska 2013, 75-89):

- „poznawanie się” i wymiana informacji;
- wspólna analiza obszarów problemowych zainteresowanych stron;
- wypracowanie wspólnych stanowisk w negocjacjach i przedstawianie opinii o możliwych rozwiązaniach problemów;
- realizacja wspólnych umów/porozumień/projektów;
- instytucjonalizacja wspólnego wykonywania zadań w zakresie współpracy gospodarczej i pozagospodarczej.

Uwzględniając źródła idei oraz zasięg oddziaływania i częstotliwość podejmowania działań, proponuje się w zwrócić uwagę na partnerstwa:

- oparte na więziach formalnych (umowy/ porozumienia o współpracy) – inicjowane przez jednego partnera/stronę lub też przez różne podmioty (m.in. formalne powiązania instytucjonalne, np. euroregiony, Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej);
- oparte na więziach osobistych, inicjowane przez jednego partnera bądź przez różne podmioty – instytucje/stowarzyszenia/kluby; są to głównie partnerstwa powstałe w wyniku nieformalnych spotkań, które z czasem mogą przekształcić się na formalne.

I tak w początkowej fazie realizowania partnerstw rodzaj więzi łączących partnerów w największym stopniu różnicuje je na początku zawarcia (Frątczak-Müller/Mielczarek-Żejmo 2014, 50). W tych opartych na więziach formalnych – pojawiają się zazwyczaj też relacje osobiste (np. partnerzy biorą udział w różnych uroczystościach tematycznych). Niemniej, w porównaniu z partnerstwami wywodzącym się z relacji osobistych, są to częściej powiązania okazjonalne. Z kolei partnerstwa oparte na więziach osobistych z czasem powołują struktury formalne, co może być skutkiem wymogów korzystania ze środków publicznych przeznaczonych na współpracę.

Natomiast jeżeli chodzi o trwałość partnerstwa, istotne w tym aspekcie stają się wyłonienie partnera zmotywowanego do realizacji współpracy, atmosfera i klimat pomiędzy partnerami, a także nastawienie otoczenia – wsparcie lokalnych i regionalnych podmiotów oraz pozytywny odbiór społeczny prowadzonej kooperacji.

Analiza zakresu przedmiotowego podjętej w partnerstwie współpracy pozwala na wyodrębnienie dziedzin, na których koncentrują się działania – szczególnie istotne z punktu widzenia partnerstwa transgranicznego i międzyregionalnego. I tak mogą to być kultura, turystyka, rekreacja i sport, współpraca samorządów, organizacji

pozarządowych, straży pożarnej, organizacji zawodowych, szkół, stowarzyszeń oraz wzajemna pomoc w wypadku klęsk żywiołowych bądź promowanie wycieczek. Dotyczy to również wymiany doświadczeń w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, gospodarki komunalnej czy wymiany młodzieży, a przede wszystkim realizacji wspólnych przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak budowa dróg, ścieżek rowerowych albo oczyszczalni ścieków.

Nowoczesne partnerstwa są częścią gospodarki sieciowej z ogromną różnorodnością nieformalnych procesów zachodzących między ludźmi, a także z formalną współpracą w postaci klastrów, sieci, różnych związków, stowarzyszeń czy umów między miastami i regionami partnerskimi (tzw. umowy bliźniacze) (Kurowska-Pysz/Walencik 2017).

Jak już wcześniej podejmowano w niniejszych rozważaniach, partnerstwo jest kategorią dynamiczną. Wynika to, co słusznie podkreśla Szromnik (2006, 6), z jego rozwoju i różnicowania się chęci nawiązywania oraz realizowania współpracy przez partnerów oraz modyfikacji jego etapów. Cheverton (2001) uwzględnił pięć progów: etap wstępny, etap wczesny, etap pośredni, właściwe partnerstwo oraz synergię.

Partnerstwo w relacjach wzajemnych jako szczególna forma współdziałania i powiązanie interesów oznacza w praktyce m.in. 1) świadomość korzyści (ekonomia skali, budowanie infrastruktury, transakcje handlowe); 2) „nowe” kontakty stron; 3) rozwój inicjatyw partnerskich; 4) rozszerzenie i pogłębianie współpracy; 5) realizację dotychczasowych strategii partnerstwa czy nawet 6) spadek zainteresowania współpracą. Wymienione fazy można określić mianem cyklu życia¹.

Należy raz jeszcze zaakcentować, że aby doszło do współpracy, niezbędne jest partnerstwo podmiotów po obu stronach granicy. Wynika to z głównych zasad funkcjonowania i wdrażania projektów w krajach członkowskich UE (Rozporządzenie nr 1083/2006), a jego finansowanie odbywa się m.in. w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) (Interreg) (Rozporządzenie nr 1299/2013; Wniosek z dnia 29.05.2018... 2018) i Instrumentu Sąsiedztwa, Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (NDICI) (Wniosek z dnia 14.06.2018... 2018). Ponadto dzięki Europejskiej Polityce Sąsiedztwa (ENP) (Europejska Polityka... 2021) możliwa jest współpraca z południowymi i wschodnimi sąsiadami.

EWT (Interreg: Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego, Europa) w okresie programowania 2021-2027 obejmuje następujące komponenty:

- współpracę transgraniczną: a) na lądowych granicach wewnętrznych i zewnętrznych; b) na bazie regionów UE na poziomie NUTS 3;
- współpracę transnarodową i współpracę morską: a) programy lądowe (2A); b) programy wokół basenów morskich (2B) (w tym współpraca transgranicz-

¹ Szromnik (2008, 194) zastosował cykl życia partnerstwa w marketingu terytorialnym. Z kolei Szmigiel-Rawska i Dołbłasz (2012, 39) odniosły cykl życia do rozwoju partnerstw między organizacjami funkcjonującymi w ramach instytucji społecznych w ramach realizacji małych projektów PHARE CBC.

na); c) na bazie regionów UE na poziomie NUTS 2 i NUTS 3 (dla regionów morskich); d) współpracę regionów najbardziej oddalonych;

- współpracę międzyregionalną: a) cały obszar UE; b) wsparcie dla wdrażania programów Interreg, realizacji programów w zakresie współpracy transnarodowej i międzyregionalnej, wsparcie EUWT (kontynuacja Interact); c) analizy trendów rozwojowych (kontynuacja Espon);
- międzyregionalne inwestycje innowacyjne: a) cały obszar UE; b) komercjalizacja i wykorzystanie w większej skali rezultatów innowacyjnych projektów międzyregionalnych.

Podsumowując, należy przypomnieć, iż w partnerstwie realizowanym w ramach projektów finansowanych z EWT i NDICI występują co najmniej dwa podmioty z różnych krajów. To wzbogaca, a jednocześnie utrudnia ich realizację. Z jednej strony różni ich prawie wszystko: prawo, język, kultura, historia, niezbieżne pomysły, interesy, wizje, z drugiej zaś – łączy wspólny cel, dla którego powstało partnerstwo (Zabielska 2020, 569-583).

2. Partnerstwo polsko-rosyjskie – kooperacja czy konfrontacja?²

Współdziałanie sąsiadujących krajów należy do prawidłowości międzynarodowych stosunków gospodarczych. Bliskość przestrzenna wpływa na koszty obsługi handlu i inne formy zagranicznych stosunków ekonomicznych, częstotliwość kontaktów oraz ułatwia poszukiwanie korzystnych dla stron rozwiązań transakcyjnych. Przykładem tego jest partnerstwo między gospodarkami Polski i Rosji wyrosłe na gruncie licznych odrębności systemowych, historycznych, strukturalnych, psychospołecznych i politycznych, na które wpływ miała także znaczna strukturalna komplementarność stron i sytuacja międzynarodowa (Zabielska 2010).

Partnerstwo Polski z Rosją można rozpatrywać m.in. przez pryzmat ogólnoludzkiej cywilizacji i odwołując się do koncepcji Huntingtona (Madej 2004) opręć je na: różnicach/podobieństwach cywilizacyjnych i zbieżnościach/sprzecznościach interesów. Uwzględnianie tego oraz odmiennej drogi rozwojowej, a także zróżnicowanych systemów wyznawanych wartości oznacza poznanie cywilizacyjnej specyfiki Rosji, szanowanie jej odrębności i nienarzucanie swoich wzorców.

Polacy i Rosjanie nie rozwinęli dobrosąsiedzkich relacji gospodarczych³. Wielowiekowa historia zdominowana była głównie przez konflikty. Rywalizacje o sporne tereny i odmienności powodowały, że partnerstwo stawało się obszarem

² Ta część rozważań powstała m.in. na podstawie rozproszonych danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego... (za odpowiednie lata).

³ Przyczyniły się do tego zakorzenione stereotypy, różnice kulturowe i uprzedzenia (Kiklewicz 2017).

konfrontacji (Zabielska 2010). Wobec powyższego i powiązania przybierały różne postacie (od stosunków podległościowych, prób wzajemnego zdominowania po ekonomiczne zależności). W tym kontekście szczególne znaczenie nabiera pojęcie intensywności partnerstwa, którego tempo i siła zmieniała na przestrzeni dziejów (Menkiszak/Piotrowski 2002, 214-275):

- od lipca 1945 do października 1956 r. – całkowite uzależnienie od ZSRR i niemożność podejmowania wolnych decyzji ekonomicznych a zawieranie umów dwustronnych (np. handlowych⁴) przy pełnej kontroli (Kukułka 1998)⁵;
- od października 1956 do grudnia 1970 r. – obowiązujące zasady socjalistycznego internacjonalizmu; bezpośrednia zależność od ZSRR⁶;
- lata 70. XX w. – monopol koncepcji, decyzji i realizacji polityki zagranicznej blokujący polskie reformy i ułożenie wzajemnych stosunków (Kuźniar 1991, 7-26)⁷;
- od 13 grudnia 1981 do 1989 r. – stan wojenny w 1981 r. i kolejny etap partnerstwa⁸, lata 1989–1991 – to próby tworzenia suwerennej polityki Polski wobec ZSRR;
- po 1991 r. – przełom związany z likwidacją ZSRR – definiowanie interesów, tworzenie podstaw prawnych i próba „ekonomizacji” wzajemnych stosunków⁹ (Bieleń 1995) – następuje rozwój współpracy między północnymi województwami Polski a obwodem kaliningradzkim; lata 1998/99 – to identyfikacja relacji przez pryzmat integracji z NATO i UE; załamanie współpracy ekonomicznej i poszukiwanie nowego otwarcia;
- od 1 maja 2004 r. – przez pryzmat Polski w UE i państwa granicznego (geograficznie, politycznie i gospodarczo) z jego istotną funkcją¹⁰.

⁴ ZSRR od lat 50. XX w. stał się głównym partnerem handlowym Polski (koncentracja ogromnej części polskiego eksportu) a jego udział w polskim handlu sięgał do 80%; w kolejnych latach wynosił 1/3 globalnych obrotów Polski, a z upływem czasu zmniejszał się z 1/4 i do 1/5 (Bożyk 2004, 15-28).

⁵ M.in. partii komunistycznych i robotniczych redukujących polskie możliwości włączenia się w nurt procesów integracyjnych (Łoś-Nowak 1998) i Układu Warszawskiego, który nierozzerwalnie połączył Polskę z ZSRR.

⁶ Skorygowano m.in. niekorzystne układy gospodarcze i podpisano porozumienia.

⁷ Do 1984 r. import z ZSRR wynosił: 203 mln ton ropy naftowej, 54 mld m³ gazu ziemnego, 257 mln ton rudy żelaza, 3245 tys. ton bawełny i 1602 tys. ton celulozy; obejmował też chrom i magnez, aluminium, żelazostopy, węgiel koksujący, surowce drzewne, sól potasową. Podstawę polskiego eksportu stanowiły: paliwa (węgiel) i inne surowce, artykuły rolno-spożywcze i towary konsumpcyjne pochodzenia przemysłowego (Iskra 2004).

⁸ W tym okresie Polska przekształcała się z importera w eksportera netto maszyn i urządzeń oraz surowców i paliw. Tak uformowana struktura polsko-radzieckiej wymiany przetrwała do końca lat 80. XX w.

⁹ Chodziło o zmianę mechanizmu wzajemnych obrotów usługowych, kapitałowych, handlowych i struktury wymiany (Jakimowicz 2000).

¹⁰ Położenie stworzyło możliwości dla wzmocnienia pozycji Polski w stosunkach UE – Rosja. Zaistniały przesłanki, by odegrać w tym partnerstwie znaczącą rolę, m.in. w kreowaniu polityki wschodniej Wspólnoty i w budowie strategicznego partnerstwa z Rosją. Przemawiały za tym m.in. znaczący potencjał gospodarczy, powiązania kulturowe i bogate doświadczenia w relacjach z Rosją.

Od 2004 r. partnerstwo gospodarcze Polski z Rosją reguluje Układ o partnerstwie i współpracy (rozszerzony Protokołem podpisanym 27.04.2004 r.) oraz międzyrządowa Umowa o współpracy gospodarczej dotycząca wszystkich dziedzin i sektorów gospodarki. Powołano też Polsko-Rosyjską Międzyrządową Komisję ds. Współpracy Gospodarczej oraz pracujące w jej ramach Grupy Robocze¹¹ i komórki przedstawicielstw dyplomatycznych każdej ze stron. Stanowiło to główne instytucjonalne forum dla partnerstwa gospodarczego między Polską i Rosją. Jednakże po aneksji Krymu w 2014 r. oraz w wyniku polityki Rosji na wschodzie Ukrainy większość wymienionych form aktywności zostało zamrożonych.

W omawianym okresie istotnymi barierami w partnerstwie gospodarczym z Rosją stały się m.in. kosztowny proces certyfikacji produktów, postępowania ochronne, utrudniony dostęp do rynku pracy, licencje na prowadzenie działalności i niekorzystna rosyjska taryfa celna uwzględniająca dla niektórych produktów (głównie jabłek i mebli)¹² tzw. składową specyficzną wyrażoną w postaci EURO/jednostka towaru¹³ (w ramach Euroazjatyckiej Unii Celnej i Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej). Zarówno powyższe instrumenty, jak i ograniczenia stosowane przez wymienione organizacje stanowiły przeszkody w relacjach handlowych, co znajdowało głównie odbicie w (Polska w Rosji... 2021):

- słabej przepustowości przejść granicznych – niekończące się kontrole celne przedsiębiorców, wydłużone kolejki, zły system informowania (a przez to niedotrzymywanie terminów dostaw);
- problemach z naliczaniem VAT (różnice w stawkach podatku i jego zwrot) i stosowaniu cen orientacyjnych (minimalnych) przy odprawie celnej towarów wwożonych do Rosji;
- różnicach w wymogach w urzędach celnych;
- zawiłym systemie prawnym i dużej liczby dokumentów regulacyjnych oraz długotrwałych biurokratycznych procedurach dostępu do rynku;
- utrudnieniach dla inwestorów zagranicznych – problemy w uzyskaniu prawa własności do ziemi, zatrudnienie specjalistów, podejmowanie i realizacja projektów inwestycyjnych;
- ograniczeniach przewozów w transporcie drogowym i w tranzycie przez Rosję.

¹¹ Ds. handlu i inwestycji, rolnictwa, paliw i energetyki, ds. wojskowo-technicznych, turystyki, współpracy celnej.

¹² FR wprowadziła zakaz importu m.in. z UE określonych produktów rolnych, surowców i żywności. W 2019 r. obowiązywały tzw. specjalne środki gospodarcze (embargo – tzw. kontrsankcje) na szereg produktów spożywczych, które przedłużono do końca 2020 r. z możliwością dalszej zmiany terminu.

¹³ Problematyka dostępu do rynku rosyjskiego wiąże się z występowaniem barier poza- i taryfowych, w tym m.in.: a) kontyngentów ilościowych (mięso wieprzowe, wołowe i drobiowe); b) uzyskiwanie dopuszczenia na rynek rosyjski eksporterów z sektora rolnego; c) procedur dostępu do rynku usług budowlanych i zatrudniania specjalistów; d) problemy z ochroną znaków towarowych.

Pomimo tej sytuacji obecnie działają: Grupa Robocza ds. Współpracy Celnej, Polsko-Rosyjska Komisja Mieszana ds. Międzynarodowych Przewozów Drogowych. Ponadto aktywne są niektóre formy współpracy regionalnej, tj. programy współpracy transgranicznej (Polska-Rosja 2014-2020)¹⁴ oraz Polsko-Rosyjska Rada ds. Współpracy Regionów RP z Obwodem Kaliningradzkim.

Warto zwrócić uwagę na zaangażowanie samorządów gospodarczych, które podjęły m.in. polskie izby i izby handlowo-przemysłowe, Krajowa Izba Gospodarcza, Rosyjska Rada Biznesu ds. Współpracy z Polską i Klub Wschodni. Aktywne są też jednostki samorządu terytorialnego, szczególnie te przygraniczne (por. Zabielska i in. 2017).

W partnerstwie polsko-rosyjskim wyjątkowego znaczenia nabiera także granica – jej rola i stopień przenikalności. Po przystąpieniu Polski do UE oraz do strefy Schengen (por. Jańczak 2015, 27-50) nałożony obowiązek reżimu wizowego oraz modernizacja i rozbudowa infrastruktury granicznej spowodowały, że funkcja dzieląca granicy została wzmocniona (za: Studzińska 2019), a celem podjętych działań była jej ochrona (por. Łach 2011, 97-122). W 2012 r. weszła w życie umowa o małym ruchu granicznym (MRG) i przekraczanie granicy w trybie uproszczonym (dla mieszkańców pogranicza polsko-kaliningradzkiego) (por. Zabielska i in. 2017). Jednakże w 2016 r. decyzją polskiego rządu MRG został zawieszony (względy bezpieczeństwa związane ze szczytem NATO i Światowymi Dniami Młodzieży). W odpowiedzi – władze rosyjskie też zawiesiły umowę o ruchu bezwizowym. Niestety, taka sytuacja trwa do dzisiaj.

Napięte relacje pomiędzy RP a FR powodują, że współpraca, a przez to i partnerstwo mają znikomy i wybiórczy charakter oraz są obarczone dużym stopniem niepewności wynikającym z decyzji politycznych. Znajduje to odzwierciedlenie we wzajemnych obrotach. Otóż wg „Polska w Rosji. Informator Ekonomiczny...” (2021) obroty handlowe w 2019 r. wyniosły 17,5 mld USD i zmniejszyły się o 19,15% w stosunku do 2018 r. Eksport FR do Polski stanowił 12,4 mld USD (spadek o 24,74%), a import z Polski do FR – 5,07 mld USD (spadek o 1,20%). Nadwyżka handlowa oscylowała wokół 7,3 mld USD. Tym samym udział Polski w obrocie zagranicznym Rosji w 2019 r. wyniósł 2,62% (3,15% w 2018 r.), a pod względem udziału w obrocie towarowym Polska zajęła 11 miejsce (w 2018 r. – 9).

Z kolei w eksporcie z Rosji w 2019 r. udział Polski wyniósł 2,94% (3,67% w 2018 r.) i Polska zajęła 11 miejsce (w 2018 r. – 7) pod względem tego udziału w rosyjskim eksporcie. Natomiast pod względem udziału w rosyjskim imporcie w 2019 r. Polska zajęła 10 miejsce (w 2018 r. – 11) a wyniósł on 2,08% (2,15% w 2018 r.).

¹⁴ Poprzedni: Litwa-Polska-Rosja 2007-2013 i w perspektywie 2021-2027: Interreg Polska-Rosja 2021-2027.

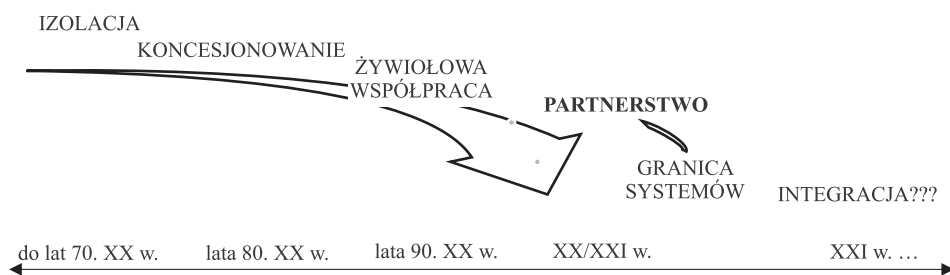
Aktualne uwarunkowania nie sprzyjają także rozwojowi wzajemnych inwestycji. Z badań statystycznych „Polska w Rosji. Informator Ekonomiczny...” (2021) wynika, że na dzień 1 stycznia 2018 r. saldo polskich inwestycji bezpośrednich w FR wynosiło 477 mln USD, w tym 387 mln USD inwestycje w kapitał podstawowy i 90 mln USD w instrumenty dłużne. Polska plasowała się na 37 miejscu na liście państw-inwestorów zagranicznych w FR. Na terenie FR funkcjonowało ok. 900 podmiotów gospodarczych deklarujących udział polskiego kapitału. Znaczącymi są: Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych (Bella), Cersanit, Nowy Styl, Maspex, Wielton, Mago, Boryszew, Fakro.

Należy zatem podkreślić, że skala, jak też wolumen polskiego kapitału inwestowanego w FR nie mają strategicznego znaczenia zarówno dla gospodarki RP, jak i FR.

Zakończenie

We współczesnym partnerstwie gospodarczym Polski i Rosji ważną rolę odgrywają podobieństwa i różnice celów, środki i narzędzia zarówno polityki zagranicznej, jak i polityki wewnętrznej prowadzonej przez każdy kraj. Podobieństwa w tej dziedzinie sprzyjają rozwojowi partnerstwa gospodarczego, niestety rozbieżności ograniczają jego rozwój, co można zweryfikować chociażby na podstawie dotychczasowego kształtowania się polsko-rosyjskiej wymiany handlowej i inwestycyjnej.

Biorąc pod uwagę powyższe, warto wyodrębnić określone, ewoluujące fazy – od stanu niemalże zupełnej izolacji w kontaktach do ożywionej współpracy na zasadach partnerstwa (rys. 1).

Rys. 1. Etapy partnerstwa gospodarczego Polski i Rosji

Przedstawione na rysunku następujące po sobie fazy mogą w dalszym ciągu ewoluować. Wynika to z nieprzewidywalnych skutków aktualnych wydarzeń międzynarodowych (m.in. ciągle poszukiwanie tożsamości politycznej UE, Covid-19). Istotnym powodem ewentualnych zmian w zakresie ewolucji może być również trwający właśnie globalny kryzys gospodarczy, który wzmaga tendencje niektórych państw do stosowania protekcjonizmu.

Dlatego relacje polsko-rosyjskie, w najszerszym ich rozumieniu – polityczne i gospodarcze – mogą się zatem rozwijać według dwóch scenariuszy: konfrontacji lub partnerstwa.

Konfrontacja jest wariantem najgorszym, ale możliwym. Może zaistnieć i rozwinąć się, gdy nastąpi kolejna zmiana kursu politycznego Rosji. Natomiast jeśli chodzi o partnerstwo, byłoby ono modelem optymalnym. Bowiem konceptualnie partnerstwo, zgodnie z przyjętymi w niniejszych rozważaniach założeniami, jest czymś więcej niż współpracą. Jest to przecież inna jakość stosunków gospodarczych, która zakłada respektowanie fundamentalnych wartości i zasad politycznych partnera, zbieżność interesów długofalowych, a nade wszystko wysoki poziom wzajemnego zrozumienia i zaufania. Porównując tę wizję z realiami, nietrudno zauważyć, że warunki te, jeśli nawet istnieją, są dopiero w początkowej fazie rozwoju.

Dlatego pytanie: czy partnerstwo Polski i Rosji jest platformą kontaktów i szeroko ujętej współpracy gospodarczej? wciąż pozostaje otwarte, gdyż obecnie ma znikomy i wybiórczy charakter oraz obciążone jest dużym stopniem niepewności wynikającym z decyzji politycznych.

Bibliografia

- BIELEŃ, S. (red.) (1995), *Polska-Rosja. Czas przewartościowań*. Warszawa.
- BOŻYK, P. (red.) (2004), *Stosunki gospodarcze Polska-Rosja w warunkach integracji z Unią Europejską*. Warszawa.
- CHEVERTON, P. (2001), *Zarządzanie kluczowymi klientami*. Kraków.
- Europejska polityka sąsiedztwa. [https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/fiches_techniques/2013/060504/04a_ft\(2013\)060504_pl.pdf](https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/fiches_techniques/2013/060504/04a_ft(2013)060504_pl.pdf) [dostęp: 20 I 2021].
- FRĄTCZAK-MÜLLER, J./MIELCZAREK-ŻEJMO, A. (2014), Cross-border partnerships – institutions in initiating social networks (based on the Euroregion Spree-Niesse-Bober). In: *Opuscula Sociologica*. 3 (9), 43-56.
- GRETA, M./LEWANDOWSKI, K. (2008), The Significance of Euroregions in the Process of Achieving Social and Economic Cohesion in the European Union. In: Stanisławski, R./Greta, M./Maciaszczyk, A. (eds.), *Structural Funds for the Socio-economic Development of the Lodz Region in the Perspective of Experiences of Polish Regions*. Łódź, 213-225.
- ISKRA, W. (2004), *Polska-Rosja-Unia Europejska. Relacje ekonomiczne*. Warszawa.
- JAKIMOWICZ, R. (2000), *Zarys stosunków polsko-rosyjskich w latach 1992-1999*. W: *Studia i Materiały*. Polska Fundacja Spraw Międzynarodowych. 23, 1-21.
- JAŃCZAK, J. (2015), The “Forgotten Border” between Poland and the Kaliningrad Oblast. De and Re-Boundarization of the Russia-EU Neighborhood. In: *Cross-Border Review*, 25-47.
- KIKLEWICZ, A. (2017), Polska – Rosja: wzajemne wartościowanie (na podstawie analizy korpusowej). In: *Przegląd Wschodnioeuropejski*. VIII/2, 343-357.
- KUKUŁKA, J. (1998), *Traktaty sąsiedzkie Polski odrodzonej*. Wrocław.
- KUŹNIAR, R. (1991), Nowa polska polityka zagraniczna. In: *Sprawy Międzynarodowe*. 10, 7-26.
- ŁACH, H. (2011), Polsko-rosyjska granica państwowa w drodze do Schengen. In: *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki*. 3 (161), 97-122.
- ŁOŚ-NOWAK, T. (2006), *Stosunki międzynarodowe. Teorie – systemy – uczestnicy*. Wrocław.

- MADEJ, Z. (2004), Modele polskiej polityki gospodarczej wobec Rosji w warunkach integracji z Unią Europejską. W: Bożyk, P. (red.), *Stosunki gospodarcze Polska-Rosja w warunkach integracji z Unią Europejską*. Warszawa, 185-192.
- MENKISZAK, M./PIOTROWSKI, M. A. (2002), *Polska polityka wschodnia*. W: Kuźniar, R./Szczepanik, K. (red.), *Polityka zagraniczna RP 1989-2002*. Warszawa, 214-275.
- Polska w Rosji (2021), *Polska w Rosji. Informator Ekonomiczny*. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. <https://www.gov.pl/web/rosja/informator-ekonomiczny> [dostęp: 21.01.2021].
- Roczniki (2019), *Roczniki Statystyczne Handlu Zagranicznego (za odpowiednie lata do 2019 r.)*. Warszawa.
- Rozporządzenie (1999), *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999*.
- Rozporządzenie (2013), *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”*. Dz.U. L 347 z 20.12.2013, 259-280.
- STUDZIŃSKA, D. (2019), Wybrane aspekty transformacji funkcji i stopnia przenikalności granicy polsko-rosyjskiej. W: *Przegląd Geograficzny*. 91 (4), 553-571.
- SZMIGIEL-RAWSKA, K./DOLZŁASZ, S. (2012), *Trwałość współpracy przygranicznej*. Warszawa.
- SZROMNIK, A. (2006), *Partnerstwo marketingowe w regionie. Problemy teoretyczno-koncepcyjne*. W: *Zeszyty Naukowe*. 694, 5-18.
- SZROMNIK, A. (2008), *Marketing terytorialny*. Warszawa.
- Wniosek (2018a), *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego z dnia 29.05.2018 r. COM(2018) 374 final*.
- Wniosek (2018b), *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej z dnia 14.06.2018 r. COM(2018) 460 final*.
- ZABIELSKA, I. (2010), *Znaczenie polsko-rosyjskiego sąsiedztwa w rozwoju gospodarczym Warmii i Mazur [rozprawa doktorska UWM Olsztyn]*.
- ZABIELSKA, I. (2013), *Transgraniczna współpraca regionów*. W: Kisiel, R./Wojarska, M. (red.), *Wybrane aspekty rozwoju regionalnego*. Olsztyn, 75-89.
- ZABIELSKA, I. (2020), *Cooperation, partnership and integration in the cross-border area: the role of borders and cross-border cooperation*. In: *Ekonomia i Prawo*. 19 (3), 569-583.
- ZABIELSKA, I./ZIELIŃSKA-SZCZEPKOWSKA, J./KISIEL, R. (2017), *The development of cross-border relations in rural areas (on the example of local border traffic)*. In: Raupeliene, A. (ed.), *The 8th International Scientific Conference: Rural Development: Bioeconomy Challenges 23-24th November, Abstracts Book*. Kaunas, 341-342.

